Datum

24-10-2023

Onderwerp

Beleidskader voor de aanpak geldzorgen 2024-2028 inclusief de verordening Meedoen is Belangrijk 2024 en de verordening Beslistermijn schuldhulpverlening Oss 2023.

Wat adviseert het college te besluiten?

1. het beleidskader voor de aanpak geldzorgen 2024-2028: Meedoen mogelijk maken vast te stellen.
2. de benodigde middelen voor de uitvoering van het nieuwe beleid beschikbaar te stellen conform de programmabegroting 2024-2027
3. de verordening Meedoen is Belangrijk 2024 vast te stellen met inwerkingtreding per 1 januari 2024
4. de verordening Meedoen is Belangrijk 2020, vastgesteld in de vergadering van 16 april 2020 in te trekken per 1 januari 2024
5. de verordening beslistermijn schuldhulpverlening Oss 2023 vast te stellen.

Wat is de aanleiding voor dit advies?
Wij streven naar een gemeente waar alle inwoners zelfstandig meedoen in de samenleving. Geldzorgen, toenemende armoede en problematische schulden maken het lastig om rond te komen. Met nadelige gevolgen voor de gezondheid, participatie en bestaanszekerheid van veel inwoners. Vanuit de gemeente kunnen we helaas niet alles beïnvloeden en geldzorgen altijd voorkomen. Daarom werken we al een aantal jaren aan een gevarieerd armoede vangnet, ondersteunen we onze partners en bieden we gerichte schuldhulpverlening.

Het beleidskader Armoede en Schulden 2020-2024 loopt dit jaar af. De wet gemeentelijke schuldhulpverlening geeft de gemeenteraad de taak om een plan rondom schuldhulpverlening vast te stellen. In Oss is het gebruikelijk om te werken met één integraal plan voor onze armoede- en schuldenaanpak. We kiezen voor de titel “geldzorgen”, omdat onze aanpak breder is dan alleen de bestrijding van armoede en schulden.

De afgelopen vier jaar is de wereld rondom armoede en schulden veranderd door de coronacrisis en toenemende (energie-)lasten. Je zorgen maken over geld is voor veel meer mensen actueel. Dat onderstreept het belang om samen met onze partners vroeg geldzorgen te signaleren en inwoners een helpende hand te bieden, voordat de problemen te groot worden. Daarom hebben we onze werkwijze verruimd van armoedeaanpak en schuldhulpverlening naar de aanpak geldzorgen 2024-2028. Deze hogere ambitie sluit aan bij de aanbevelingen van het rekenkamerrapport ‘samen tegen schulden’.

In dit beleidskader staat op hoofdlijnen onze aanpak van geldzorgen, armoede en schulden in de gemeente Oss. Dit beleidskader is bedoeld om beknopt en begrijpelijk uit te leggen wat onze ambities en werkwijze voor de komende vier jaar zijn. Om aan te sluiten bij de veranderde samenleving is dit beleidskader gemaakt op basis van landelijke en lokale ontwikkelingen samen met onze medewerkers, samenwerkingspartners, ervaringsdeskundigen, inwoners en leden van de gemeenteraad.

Welk resultaat willen we bereiken?
We willen dat inwoners in de gemeente Oss zoveel mogelijk bestaanszekerheid hebben en op alle fronten in de samenleving kunnen meedoen. Daarbij hoort een stabiel en voldoende besteedbaar inkomen en de mogelijkheid tot gezond eten, onderwijs, veilig wonen, werken en meedoen. Dat vraagt om een aanpak die bewustwording over geldzorgen vergroot, armoede vermindert, schulden voorkomt en de regie bij de inwoner laat. Daarom bouwen we voort op

de aanpak van de afgelopen jaren met een nieuwe focus op het voorkomen van geldzorgen voor iedereen.

De komende jaren willen we inzetten op de volgende resultaten:

- Passende ondersteuning aan inwoners met geldzorgen.
- Vindbare en benaderbare dienstverlening dichtbij inwoners.
- Het verminderen van niet-gebruik van regelingen door inwoners.
- Inwoners de mogelijkheid bieden om kennis en vaardigheden over geldzaken op te doen.
- Een gezamenlijke aanpak met onze partners, professionals en vrijwilligers. Samen vertalen we dit beleidskaders tot concrete acties.

Welke argumenten zijn er voor dit advies? (=want)

1.1 Met Preventie en voorlichting voorkomen we geldzorgen voor alle inwoners
We willen dat alle inwoners in Oss kunnen meedoen in de samenleving en dat geldzorgen daarbij geen belemmering zijn. Om te voorkomen dat armoede en schulden ontstaan of groter worden willen we zo vroeg mogelijk helpen. Daarom zetten we in op preventie, voorlichting en communicatie voor alle inwoners ongeacht inkomen. Vroegsignalering en preventie vormen de basis van dit beleidskader en de aanpak van de gemeente en onze samenwerkingspartners. Zo veranderen we de naam van het team Schuldhulpverlening om aan te sluiten bij de dienstverlening voor alle inwoners met geldzorgen.

Met de campagne ‘Samen slimmer met geld’, de geldkrant en de sociale kaart bereiken we zoveel mogelijk inwoners, zowel online en offline. Zo maken we inwoners bewust van hoe zij goed met geld om kunnen gaan en financiële problemen kunnen voorkomen. Zie ook punt b. communicatie. Voor kwetsbare groepen zoals kinderen in armoede, gezinnen met tieners en ondernemers investeren we in financiële educatie en voorlichting. Bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de Lerende stad om financiële educatie op het voortgezet onderwijs uit te breiden.

1.2 Aanpak armoede
Voor inwoners die tijdelijk (financiële) ondersteuning nodig hebben kent de gemeente Oss een breed vangnet in het armoedebeleid. Voor de meeste regelingen is 120% van de bijstandsnorm de grens. We volgen het advies van het NIBUD om deze grens aan te houden en we wijken daar met maatwerk vanaf als een situatie daarom vraagt.

In dit beleidskader stellen we voor om de vergoedingen voor Meedoen is Belangrijk te verhogen. We hebben daarbij extra aandacht voor de gezinnen met oudere kinderen. Dat is volgens de Minimaeffectrapportage 2022 ook de groep die dat het meest nodig heeft. Daarnaast zijn de bedragen aangepast aan de huidige situatie.

Verder hebben we gekeken naar het bereik van het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Dat bleef achter en het fonds biedt zelf weinig mogelijkheden om het bereik te verhogen. Daarnaast sloot de wijze van aanmelden niet meer aan bij onze werkwijze. Om deze redenen beëindigen wij de subsidierelatie per 1 januari 2024. De bijdragen voor sport en cultuur zullen voortaan rechtstreeks door Stichting Leergeld verstrekt worden. Dat is eenvoudiger voor onze inwoners. We volgen hierin ook andere gemeenten zoals Helmond, Eindhoven en Tilburg. We gaan met aanbieders sport en cultuur in gesprek om aanjaag- en kennismakingsactiviteiten te organiseren. Op die manier willen met lokale partners het bereik vergroten.

Tot op heden hebben we zwemvouchers verstrekt voor het behalen van diploma A of vergelijkbaar. Het is gebleken dat het voor veel gezinnen stopt daarna. We vinden de zwemveiligheid belangrijk in een waterrijke gemeente als Oss. Daarom gaan we in gesprek met de zwemlesaanbieders om de contracten te vernieuwen en te onderzoeken of diploma B en eventueel C haalbaar is.

We blijven samen optrekken met onze partners in het armoedebeleid en streven naar een gezamenlijk aanpak. Hierover maken we afspraken bij de subsidieverlening. We ontmoeten elkaar bij de jaarlijkse bijeenkomsten en hebben ieder jaar een gesprek met elke subsidiepartner.

1.3 We voorkomen en verminderen problematische schulden met een brede aanpak
In de gemeente Oss hebben bijna 3000 huishoudens een zeer hoog risico op schulden. Het voorkomen en verminderen van schulden begint bij het helpen van inwoners voordat ze een betalingsachterstand hebben. We willen eerder in beeld komen en inwoners met geldzorgen dichtbij in de eigen wijk bereiken met vroegsignalering. De deelname van schuldhulpconsulenten in de sociale teams is hierbij cruciaal. Aansluitend op de financiële educatie bieden we met budgetcoaching de komende jaren een leertraject waar inwoners leren hoe ze zelf hun geldzaken goed regelen.

Onze gerichte dienstverlening voor inwoners en ondernemers met betalingsachterstanden zetten we onverminderd voor. Zo bieden we verschillende soorten hulp met o.a.

budgetbeheer, schuldbemiddeling, schuldsanering en nazorg. Via de landelijke schuldpauzeknop werken we aan snelle en eenvoudige schuldenrust voor iedereen. We hebben ons debiteurenbeleid herzien, zodat inwoners met een schuld bij de gemeente sneller schuldenvrij zijn.

Onze aanpak voor jongeren t/m 27 jaar met schulden, AJOSS, zetten we voort. De pilotfase van de afgelopen jaren heeft individuele jongeren geholpen, samenwerking tussen schuldhulpverlening en de jongerenconsulenten versterkt en inzichten voor onze hele dienstverlening en communicatie opgeleverd. Vanaf 2024 wordt deze aanpak onderdeel van onze reguliere dienstverlening met een gerichte jongerenconsulent bij team Schuldhulpverlening.

1.4 Onze werkwijze sluit aan op de samenwerkwijze en heeft oog voor de menselijke maat
In Oss werken we volgens de Samenwerkwijze. Dat betekent dat we aansluiten bij de vraag en mogelijkheden van de inwoner en zijn omgeving in de eigen wijk. De sociale teams in de zes gebieden blijven hiervoor de basis. Daar werken we samen met (zorg-)professionals, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen volgens de samenwerkwijze. We versterken deze samenwerking, o.a. door te investeren in het sociaal raadsliedenwerk in lijn met de aanbevelingen van het rekenkamerrapport ‘samen tegen schulden’. Onze samenwerkingspartners koesteren we, ook financieel. Zij vervullen een onmisbare schakel in het voorkomen en verminderen van armoede en schulden.

Geldzorgen leiden tot stress en beïnvloeden zo iemands gedrag. Wij houden hier rekening mee in onze werkwijze. Stress verminderen en het creeren van rust en overzicht is een belangrijke mensenlijke stap om inwoners te helpen. Hierbij kijken we ook kritisch naar onszelf in de rol van schuldeiser. We willen het goede voorbeeld zijn en helpen inwoners met schulden bij de gemeente direct naar hulp en ondersteuning. Hierbij volgen we het convenant gemeente als schuldeiser.

Voor inwoners in uitzonderlijke situaties, als er sprake is van crisis of onrechtvaardigheid, wijken we soms af van ons beleid. We kijken dan naar de bedoeling van de wet en niet naar de letter. Dit soort maatwerk is niet vooraf vast te leggen of te plannen. Het geeft ons de ruimte om te doen wat nodig is.

1.5 Het beleidskader is de basis van onze aanpak voor de komende vier jaar
Het beleidskader vormt het vertrekpunt voor onze aanpak voor de komende jaren. Dit wordt nader uitgewerkt in de afdelingsjaarplannen, specifieke projectplannen en samenwerkingsafspraken. Voorbeelden van specifieke projecten zijn de financiële educatie en de 'samen slimmer met geld' campagne. We informeren de raad over de voortgang van de dienstverlening in de kadernota, begroting en jaarverslag. Over specifieke projecten informeren we u per raadsinformatiebrief.

2.1 Zie financiële paragraaf a

3.1 Verordening meedoen is belangrijk vaststellen
Om de nieuwe bedragen toe te passen vanaf 1 januari 2024 is het noodzakelijk dat uw raad de nieuwe verordening Meedoen is belangrijk vaststelt. We zullen deze na vaststelling op de gebruikelijke wijze publiceren. Onder 1.2 vindt u een nadere toelichting over de wijzigingen.

4.1 De huidige verordening Meedoen is belangrijk intrekken
Om de nieuwe verordening te laten ingaan is het nodig de huidige te laten intrekken.

5.1 De wet schrijft voor dat we de beslistermijn voor schuldhulpverlening moeten vaststellen
In artikel 4a, derde lid van de gewijzigde Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is besloten om een wettelijke beslistermijn van maximaal acht weken op te nemen. Met deze nieuwe verordening voldoen we aan de wet. De beslistermijn bepaalt waarbinnen de gemeente na het eerste gesprek over de hulpvraag moet besluiten of iemand voor een schuldenregeling in aanmerking komt. In de gemeente Oss is maximaal acht weken al de bestaande praktijk. De inwerkingtreding moet samenvallen met de inwerkingtreding van de gewijzigde Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Daarmee treedt de verordening met terugwerkende kracht in op 1 januari 2021. Er is voor gekozen om de verordening bij het nieuwe beleidskader vast te leggen, zodat het evaluatiemoment gelijkloopt met het beleidskader.

Wat zijn tegenargumenten of risico's? (=maar)

1.1 Door externe factoren zal de armoede- en schuldenproblematiek toenemen.
Door stijgende prijzen en een toenemende groep inwoners met flexibel werk en inkomen zal de armoedeproblematiek in Nederland toenemen. Omdat inkomensregelingen op rijksniveau worden gemaakt kunnen we helaas deze trend niet volledig beïnvloeden. Zolang structurele verbetering van de financiële situatie nog niet binnen handbereik is, zorgen we met dit

beleidskader voor een vangnet met een variatie aan armoedevoorzieningen en gerichte dienstverlening om inwoners met geldzorgen al vroeg te kunnen helpen.

1.2 Preventief beleid is moeilijk meetbaar
Dit beleidskader investeert op preventie en vroegsignalering. De resultaten van een preventieve aanpak zijn moeilijk meetbaar in (financiële) cijfers. We geloven dat investeringen in het sociaal raadsliedenwerk, financiële educatie, spreekuren in de wijken, budgetcoaching en budgetbeheer voorkomen dat inwoners met geldzorgen wachten met hulp zoeken en met grotere problemen een beroep moeten doen op zwaardere armoederegelingen en schuldsanering.

2.1 Zie financiële paragraaf a

3.1 De kosten voor Meedoen is belangrijk worden hoger
Het verhogen van de regeling Meedoen is belangrijk kost extra geld. Toch zijn we van mening dat deze verhoging noodzakelijk is om tegemoet te komen aan de prijsontwikkeling van de afgelopen jaren.

De besteding van Meedoen is belangrijk wordt steekproefsgewijs gecontroleerd. Dat past bij onze werkwijze die uitgaat van vertrouwen. Daarnaast komen bijdragen terecht bij die gezinnen die dat het hardste nodig hebben.

4.1 Verordening Meedoen is belangrijk 2020 intrekken
Geen nadere toelichting nodig.

5.1 De wet schrijft voor dat we de beslistermijn voor schuldhulpverlening moeten vaststellen
Geen nadere toelichting nodig.

Waar moeten we rekening mee houden?

a. Financiën
De extra kosten van het nieuwe beleidskader zijn afgerond € 2,1 miljoen voor 2024 en vanaf 2025 structureel € 1,4 miljoen. Hiervoor hebben we de volgende dekkingsmogelijkheden: € 2,1 miljoen in 2024, € 1,2 miljoen in 2025, € 1,1 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 1,0 miljoen. Daarmee hebben we afgerond de volgende middelen nodig: € 250.000 in 2025, € 350.000 in 2026 en vanaf 2027 structureel € 400.000. Zie ook de begroting in de bijlage.

De afweging van de benodigde middelen vindt integraal plaats bij de behandeling van de programmabegroting.

We hebben voorgesteld om gebruik te maken van de volgende dekkingsmogelijkheden:

- Verwachte financiële ruimte binnen het BUIG budget: 2024 € 800.000, 2025 € 650.000, 2026 € 550.000 en vanaf 2027 structureel € 500.000.
- Participatiebudget: € 162.000 structureel vanaf 2024 ter dekking van de extra capaciteit budgetcoaching en BB-Oss.
- Financiële ruimte binnen het MIB (Meedoen is Belangrijk) budget: € 50.000 structureel vanaf 2024.
- Nog te ontvangen ESF (Europees Sociaal Fonds) middelen: € 633.000 incidenteel ter dekking van de extra kosten in 2024.
- Reserve Versterken gemeentelijke dienstverlening (POK): € 220.000 op jaarbasis voor de periode juli 2024 t/m juni 2028 ter dekking van de extra capaciteit voor Sociaal Raadslieden Werk.
- In de meicirculaire 2023 hebben we € 206.000 van het Rijk ontvangen voor de aanpak van geldzorgen, armoede en schulden. Dit bedrag storten we in 2023 in de reserve Bestaanszekerheid en onttrekken we in 2024.
- Reserve Bestaanszekerheid: € 109.000 op jaarbasis voor de periode 2024 t/m 2027 ter dekking van tijdelijk extra capaciteit voor vroegsignalering en extra middelen voor bijzondere bijstand. Daarnaast nog een extra bedrag van € 58.000 in 2024.

Per saldo blijft er een tekort over van afgerond € 250.000 in 2025, € 350.000 in 2026 en vanaf 2027 structureel € 400.000.

Een risico is de inzet van de rijksmiddelen zoals BUIG en Participatiebudget. Wanneer deze budgetten wijzigen, kan onze dekking in gevaar komen. We hebben in het dekkingsvoorstel de aanname verwerkt dat de BUIG middelen in de toekomst gaan afnemen en daarom hebben we de inzet van het BUIG budget laten afnemen van € 800.000 naar structureel € 500.000.

De reserve Versterken gemeentelijke dienstverlening (POK) zijn, vooralsnog, incidentele middelen die we van het Rijk hebben ontvangen. Dat betekent dat we de extra capaciteit voor Sociaal Raadslieden Werk op dit moment tijdelijk kunnen dekken t/m juni 2028.

Daarnaast gaan we uit van het huidige gebruik van regelingen. Mocht dat door ontwikkelingen toenemen dan zullen ook de kosten stijgen. Denk aan Azoss en Meedoen is Belangrijk.

Voor de verhoogde bijdragen van Azoss en het vernieuwde debiteurenbeheer is vooruitlopend al een collegebesluit genomen. Wanneer de raad niet instemt met dit voorstel of de dekking bij de programmabegroting, dan zullen de kosten hiervoor betaald worden uit het BUIG budget en de reserve Bestaanszekerheid.

b. Communicatie
Communicatie is een belangrijk middel om inwoners bewust te maken van hoe zij goed met geld om kunnen gaan en om onze dienstverlening zo goed mogelijk in te zetten. We maken voor het Beleidskader Samen Slimmer met Geld een communicatieplan. Het plan is dynamisch. We volgen ontwikkelingen, nieuwe ervaringen en inzichten en passen het plan daarop aan.

Onze communicatie:

- Helpt drempels om over geldzorgen te praten en hulp te vragen te verlagen. We proberen hiermee bewustwording te creëren en het taboe van schaamte en ontkenning te doorbreken.
- Sluit zo veel mogelijk aan bij de gebeurtenissen en ervaringen in het leven van inwoners.
- Is toegankelijk, stress sensitief, makkelijk vindbaar, in klare taal en op een toon die bij de doelgroep past en op de plek waar de doelgroep is.
- Bevat een mix van online en offline communicatiemiddelen.

Voorkomen en aanpakken van geldproblemen begint bij bewustwording en de durf om erover te praten. Daarnaast is het belangrijk dat inwoners weten wat ze zelf kunnen doen bij geldzorgen. En waar ze kunnen aankloppen als ze er zelf niet meer uitkomen.
We werken aan een communicatiecampagne. Bedoeld voor alle inwoners én voor financieel kwetsbare groepen inwoners.

Na het vaststellen van het beleidskader delen we het beleidskader met onze samenwerkingspartners die hier een bijdrage aan leverden. Samen zetten we ons in voor onze inwoners met geldzorgen.

c. Uitvoering

Dit raadsvoorstel heeft consequenties voor de uitvoering. Vooruitlopend op het raadsbesluit heeft de uitvoering de voorbereidingen getroffen. Zij staan klaar om dit beleid uit te voeren vanaf 1 januari. Daarnaast bevat dit raadsvoorstel uitbreiding bij de uitvoering. Dit biedt ons de mogelijkheid onze dienstverlening uit te breiden en voort te zetten. Denk onder andere aan budgetcoaching, budgetbeheer en Ajoss.

d. Overlegd met
Voor dit beleidskader is nadrukkelijk het gesprek gevoerd met onze samenwerkingspartners in Oss, de medewerkers in de uitvoering en intern met verwante afdelingen van de gemeente. Om input op te halen vond op 5 april jl. een bijeenkomst in de raadzaal van Oss plaats. Hier waren o.a. ONS welzijn, Quiet Oss, Schuldhulpmaatje, stichting Leergeld, de Voedselbank, stichting Met Elkaar en andere organisaties uit Oss aanwezig. Om goed aan te sluiten bij de ideeën van medewerkers, partners en vrijwilligers zijn daarna verdiepende gesprekken gevoerd met de vrijwilligersorganisaties, teams Schuldhulpverlening en Werk & Inkomen, alle sociale teams en de jongerenraad. Ook zijn de ideeën van de gemeenteraad tijdens de bijeenkomst van 29 juni jl. meegenomen.

De Adviesraad Sociaal Domein is ook betrokken geweest in het voortraject. Zij hebben deelgenomen aan de bijeenkomsten en we hebben het concept beleidskader gepresenteerd bij de kenniskring WIAS. Vervolgens hebben wij hen gevraagd advies uit te brengen. Dat hebben zij niet gedaan, omdat zij het te abstract vonden en liever reageren op de uitvoeringsplannen. Daarom blijven we op thema’s met hen in gesprek. Bijvoorbeeld over financiële educatie of de verhoging van MIB.

Samenvatting (=korte inhoud)

De gemeenteraad stelt het beleidskader geldzorgen 2024-2028 vast. Daarin staat wat de gemeente Oss de komende jaren het belangrijkste vindt in het voorkomen van geldzorgen, de aanpak armoede en de aanpak schulden. Het is nodig om daarvoor de nieuwe verordening Meedoen is belangrijk vast te stellen en de beslistermijn voor Schuldhulpverlening.